

Inka Poikela

Taitavasti vuorovaikuttamalla onnistuneempiin mikitystuloksiin

Vuorovaikutusosaamisen merkitys ääniassistentin työssä

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Medianomi

Elokuva ja televisio

Opinnäytetyö

17.4.2024

Tiivistelmä

Tekijä:	Inka Poikela
Otsikko:	Taitavasti vuorovaikuttamalla onnistuneempiin mikitystuloksiin – vuorovaikutusosaamisen merkitys ääniassistentin työssä
Sivumäärä:	31 sivua
Aika:	17.4.2024
Tutkinto:	Medianomi
Tutkinto-ohjelma:	Elokuva ja televisio
Suuntautumisvaihtoehto:	Kuva ja ääni
Ohjaaja(t):	Lehtori Kai Ansio

Opinnäytetyössä käsitellään vuorovaikutusosaamisen merkitystä ääniassistentin työssä. Opinnäytetyö tutkii eri vuorovaikutuksen keinoja, joiden myötä ääniassistentin on mahdollista saavuttaa niin teknisesti kuin sosiaalisesti onnistunut mikitystulos. Työssä pyritään vastaamaan siihen, miten työtilanteissa voidaan taitavasti vuorovaikuttamalla saavuttaa onnistunut lopputulos monialaisessa yhteistyössä mikitystilanteen erityispiirteet huomioiden.

Aihetta tutkitaan kirjallisen aineiston sekä esimerkkituotantojen aikana tuotettujen havaintomuistiinpanojen pohjalta. Kirjallista aineistoa hyödynnetään audiovisuaalisen alan materiaalien lisäksi myös hoito-, sosiaali- ja opetusalan puolelta. Havaintomuistiinpanot on tuotettu puolestaan ääniassistentin työn näkökulmasta kolmen eri kotimaisen fiktiivisen televisiotuotannon kuvausten aikana.

Aineiston pohjalta löydettiin useita eri tapoja saavuttaa onnistunut mikitystulos vuorovaikutusosaamista hyödyntämällä. Ääniassistentin on mahdollista omassa työssään toteuttaa taitavaa vuorovaikuttamista, mutta mikitystuloksen onnistuminen vaatii myös monialaista yhteistyötä sekä avointa kommunikaatiota työryhmän jäsenten välillä. Opinnäytetyön myötä selvisi myös, että vuorovaikutusosaamisen merkityksestä ääniassistentin työssä löytyy melko vähän alan omaa kirjallisuutta. Aiheesta olisi hyvä kerätä jatkossa yhä enemmän kirjallista materiaalia, jotta tieto ei siirtyisi eteenpäin ainoastaan suullisesti tekijältä toiselle. Myös alan opetuksessa olisi hyödyllistä painottaa yhä enemmän työn sosiaalista puolta.

Opinnäytetyö on suunnattu erityisesti kenttä-äänestä kiinnostuneille audiovisuaalisen alan opiskelijoille ja tekijöille. Työ on kuitenkin hyödyllinen myös muiden osastojen edustajille, sillä mikitystilanteet sekä niiden onnistuminen vaativat ääniassistentin ammattiosaamisen lisäksi monialaista yhteistyötä sekä laajempaa ymmärrystä mikitystilanteiden onnistumisesta tukevista olosuhteista.

Avainsanat: ääniassistentti, vuorovaikutus, vuorovaikutusosaaminen, mikitys, monialainen yhteistyö

Abstract

Author(s): Inka Poikela
Title: How to Become a Skilled Interactor – The Significance of Interaction in Setting Up Microphones
Number of Pages: 31 pages
Date: 17 April 2024

Degree: Media
Degree Programme: Film and Television
Specialisation option: Cinematography and Sound
Instructor(s): Kai Ansio, Senior Lecturer

The thesis studies the importance of communication skills in sound assistant's work. The thesis explores various ways of interaction that allow the best technical and social outcomes. The aim of the thesis was to discover how skillful interaction can enable successful results in multiprofessional cooperation, while taking into account the special characteristics of sound assistant's work.

The study is based on literature and observation notes produced while working in the field. The information was gathered from various industries. In addition, data was collected while observing three fictional TV series productions in Finland.

The study found several ways to achieve successful results in setting up microphones utilizing interaction expertise. In addition to skillful interaction, the sound assistant must also co-operate in multiprofessional environments. This requires open communication with the talents and other departments.

There is little existing literature about the significance of interaction skills in the work of a sound assistant. Collecting more information is essential to avoid relying solely on word-of-mouth. In addition, it would be important to highlight this aspect of the industry in schools that offer training in this field.

This thesis is aimed for students and professionals working in the field who are interested in location sound. However, the thesis is also useful to the representatives of other departments since setting up microphones requires multiprofessional cooperation and broader understanding of the conditions these work situations need.

Keywords: sound assistant, interaction, interaction skills, mic up, multiprofessional cooperation

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Langattomien mikrofonien käyttö kotimaisissa fiktiivisissä elokuva- ja televisiotuotannoissa	2
2.1	Langattoman mikrofonin toimintaperiaate ja käyttö	2
2.2	Miksi langattomia mikrofoneja käytetään?	5
3	Vuorovaikutusosaaminen	6
3.1	Vuorovaikutus ja viestinnän keinot	6
3.2	Vuorovaikutusosaaminen työelämässä	7
3.2.1	Dialogisuus	7
3.2.2	Asiantuntijakeskeisyys	8
3.2.3	Asiakaskeskeinen orientaatio	9
3.2.4	Asiantuntija- ja asiakaskeskeisyyden tasapaino	10
4	Vuorovaikutus mikitystilanteissa kuvauspäivän aikana	12
4.1	Mikitystilanteeseen valmistautuminen ja monialainen yhteistyö	12
4.2	Mikitystilanne ja vuorovaikutus näyttelijän kanssa	13
4.3	Mikrofonin korjaaminen kuvauspäivän aikana monialaisessa yhteistyössä	14
4.4	Mikrofonin purku ja monialainen yhteistyö	16
5	Kokemuksia työelämän vuorovaikutustilanteista	16
5.1	Näyttelijän kokemusten huomioiminen	16
5.2	Selkeä vuorovaikuttaminen erityistilanteissa	17
5.3	Huumori osana vuorovaikutusta	18
5.4	Lapsinäyttelijöiden kanssa vuorovaikuttaminen	19
5.5	Turvallinen tila	21
5.6	Intiimikohtausten tekeminen vuorovaikutuksen näkökulmasta	21
5.7	Yhteistyö pukuosaston kanssa	23
6	Pohdinta ja yhteenveto	24
	Lähteet	31

1 Johdanto

Kotimaisissa elokuva- ja televisiotuotannoissa yleisimmin äänittäjän tai ääniassistentin suorittamasta näyttelijän mikityksestä on tullut arkipäivää. Nämä työtilanteet vaativat ääniosaston jäseneltä kattavan substanssiosaamisen lisäksi myös vuorovaikutusosaamisen taitamista. Tässä opinnäytetyössä pyritään löytämään keinoja siihen, miten vuorovaikutustilanteet näyttelijän, ääniassistentin sekä muiden osastojen välillä sujuisivat mahdollisimman hyvin, tehokkaasti, selkeästi ja kunnioittavasti. Tutkimuskysymykseen vastataan tarkastelemalla vuorovaikutustilanteita kotimaisissa fiktiivisissä elokuva- ja televisiotuotannoissa. Kerättyä tietoa pystyy soveltamaan alalla myös fiktio tuotantojen ulkopuolelle ottaen huomioon kunkin tuotannon erityispiirteet, jotka saattavat vaikuttaa vuorovaikutustilanteisiin.

Opinnäytetyö esittelee lyhyesti ääniassistentin käyttämää äänikalustoa luodakseen kuvan siitä, minkälaisen välineistön kanssa työtä toteutetaan. Sen lisäksi työ avaa käytettävän äänikaluston käyttösyitä sekä merkitystä lopullisen äänitustuloksen saavuttamisessa. Tämän jälkeen opinnäytetyössä syvennyttään vuorovaikutukseen käsitteenä ja avataan vuorovaikutuksen esiintymistä työelämässä. Opinnäytetyössä pyritään näiden käsitteiden tukemana tarkastelemaan erilaisia ääniassistentin työssä ilmeneviä vuorovaikutustilanteita, ääniassistentin ja näyttelijän välille muodostuvaa vuorovaikutus- ja luottamussuhdetta sekä vaaranpaikkoja, joiden myötä vuorovaikutussuhde voi vahingoittua.

Tässä opinnäytetyössä ääniassistentin työtilanteita ja niiden aikana tapahtuvaa vuorovaikutusta tutkitaan kirjallisen aineiston sekä esimerkkituotantojen aikana kerättyjen havaintomuistiinpanojen kautta. Koska vuorovaikutusosaamisen merkityksestä ääniassistentin työssä löytyy melko vähän audiovisuaalisen alan kirjallisuutta, sivutaan työssä myös asiakastyöhön liittyviä lähteitä hoito-, sosiaali- ja opetusalan puolelta. Näyttelijöiden näkökulmaa on pyritty tuomaan esiin heidän perspektiivistään tuotetun lähdekirjallisuuden sekä tuotantojen aikana kerättyjen havaintomuistiinpanojen kautta.

2 Langattomien mikrofonien käyttö kotimaisissa fiktiivisissä elokuva- ja televisiotuotannoissa

Kotimaisissa fiktiivisissä elokuva- ja televisiotuotannoissa ääniosasto käyttää puomimikrofoneja sekä langattomia mikrofoneja. Langattoman mikrofonin käsite kattaa kaikki mikrofonit, jotka toimivat langattomasti, mutta tässä työssä käsitteellä viitataan audiovisuaalisella alalla yleisesti käytössä oleviin lavalier-mikrofoneihin. Tämä opinnäytetyö keskittyy langattomiin mikrofoneihin tarkastellen niiden käyttöön liittyviä työtilanteita vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta. Kotimaisissa fiktiivisissä elokuva- ja televisiotuotannoissa langattomien mikrofonien kiinnittämisestä vastaa yleensä äänittäjä tai äniassistentti.

2.1 Langattoman mikrofonin toimintaperiaate ja käyttö

Lavalier-mikrofonit (kuva 1) ovat erittäin pieniä näyttelijän ylle puettavaksi suunniteltuja mikrofoneja. Koska mikrofonit kiinnitetään useimmiten näyttelijän rinnan korkeudelle iholle tai vaatteisiin, ovat ne hyvin dialogikeskeisiä. Suosituimmat lavalier-mikrofonit ovat suuntakuvioltaan pallon mallisia, eli ne ottavat vastaan kaikista suunnista mikrofoniin tulevaa ääntä. Tämä on erittäin tärkeä ominaisuus, sillä näyttelijän esimerkiksi kääntäessä päätään kesken puheen dialogi saadaan todennäköisemmin onnistuneesti talteen. (Viers 2012, 30–31.)

Kuva 1. Lavalier-mikrofonit ovat pieniä näyttelijän ylle puettavia mikrofoneja. Mikrofoneja on erivärisiä, jotta ne on helpompi piilottaa puvustuksen vaatimalla tavalla. (DPA Microphones i.a.)

Mikrofonit kiinnitetään näyttelijän ihoon tai vaatteisiin erilaisilla teipeillä. Teipin ja kiinnityskohdan valintaan vaikuttavat esimerkiksi puvustuksen materiaalit tai näyttelijän mahdollinen teippiallergia. Kun mikrofonia asetellaan iholle tai vaatteiden lomaan, on tärkeää jättää mikrofonipiuhaan hieman joustovaraa. Tämän voi tehdä esimerkiksi luomalla piuhaan pienen lenkin teipin avulla. Mikrofonin kiinnityskohdan ja lähettimen välistä piuhaa ei myöskään tule vetää liian kireäksi. Joustovaran jättäminen on tärkeää, koska ilman sitä mikrofonipiuha saattaa rajoittaa näyttelijän liikkumista tai aiheuttaa epämukavuutta. Mikrofonin kiinnittäminen näin ehkäisee myös äänikaluston vaurioitumista sekä mikrofonin irtoamista paikaltaan.

Mikrofoneja käytetään yhdessä langattomien lähettimien kanssa (kuva 2). Lähettimestä signaali kulkee tallentimessa kiinni olevaan vastaanottimeen.

Kuva 2. Lectrosonics-merkin lähetin (Lectrosonics i.a.)

Lähetintä sijoiteltaessa tulee ottaa huomioon näyttelijän puvustus, kohtauksessa tapahtuva toiminta sekä näyttelijän mukavuus ja omat toiveet lähettimen sijoituspaikasta. Puvustuksen kannalta on huomioitava, että lähetin tai sen merkkivalot eivät tule näkyviin roolivaatteiden alta. Mikäli nämä näkyvät, tulee lähettimen paikkaa vaihtaa ja merkkivalot peittää esimerkiksi pienellä palalla teippiä. Perehtymällä kohtauksen toimintaan voidaan puolestaan sulkea pois toiminnan kannalta huonot sijoituspaikat ja varmistaa lähettimen paikallaan pysyminen esimerkiksi juoksua tai muuta vauhdikkaampaa toimintaa sisältävissä kohtauksissa. Näyttelijän kanssa keskustelemalla taas tullaan tietoiseksi tämän omista toiveista lähettimen sijoituspaikan suhteen ja saadaan tietoa siitä, missä kohtaa kehoa lähetintä olisi mukavinta pitää.

Lähettimen kiinnittämisen apuna voidaan käyttää erilaisia kiinnitystarvikkeita (kuva 3). Hyviä paikkoja lähettimen piilottamiselle ovat tilanteen mukaan esimerkiksi kengän varsi, povi- tai housuntaskut sekä housunpieli. Vaatteiden alle lähettimen voi puolestaan sijoitella vyön avulla vyötärölle, reiteen tai nilkkaan. Mikrofonin sijoittamisen apuna voi käyttää pään tai rinnan ympärille aseteltavia kiinnitystarvikkeita, mikäli nämä koetaan teippiä paremmaksi vaihtoehdoksi.

Kuva 3. Ursa Straps -merkin kiinnitystarvikkeita. (Ursa Straps i.a.)

Lavalier-mikrofonit eivät kuulosta yhtä luonnollisilta kuin puomeissa käytettävät mikrofonit, ja lopullinen äänitystulos on usein epärealistisen ja steriilin kuuloinen. Tämä johtuu siitä, että näyttelijän rintaan kiinnitetty mikrofoni on melko perspektiiviton. Tällaisella mikrofonilla talteen otetulta ääniraidalta puuttuu esimerkiksi huoneen akustiikka ja kosketusäänet rekvisiitan kanssa. (Viers 2012, 30–31.)

Vaikka puomimikrofonia pidetään yleisesti hyödyllisempänä ja miellyttävämmän kuuloisena, on lavalier-mikrofoni silti monissa tilanteissa erittäin toimiva työkalu ja kätevä ongelmanratkaisija. Yleensä molempia käytetään samanaikaisesti ja niiden yhteiskäytöllä selvittää haastavistakin äänitysolosuhteista.

2.2 Miksi langattomia mikrofoneja käytetään?

Monesti jo kuvauspaikat itsessään aiheuttavat ääniryhmälle erilaisia haasteita. Tilojen perusakustiikka saattaa olla äänittämisen kannalta huono ja erilaiset häiriöäänet kuvauspaikoilla tarttuvat usein puomimikrofoniin. Näiden lisäksi myös toteutukseen valitut kuvarajaukset saattavat estää äänittämisen kannalta parhaan mahdollisen mikrofonisijoittelun. (Kivi 2012, 243.)

Myös liikkuvuus, rajaus ja kattavuus ovat lähtökohtaisia syitä langattomien mikrofonien käytölle. Liikkuvuudella tarkoitetaan sitä, että näyttelijän on mahdollista liikkua vapaasti ja esteittä setissä äänikalustosta huolimatta, sillä langaton mikrofoni kulkee näyttelijän mukana huomaamattomasti paikasta toiseen. Rajauksella viitataan puolestaan kuvarajaukseen. Erityisesti laajoissa kuvissa äänen taltioiminen puomimikrofonin avulla voi olla jopa lähes mahdotonta, sillä kuvarajauksen takia mikrofonia ei pystytä sijoittamaan äänittämisen kannalta ihannetäisyydelle. Hyvin piilotettu langaton mikrofoni voi kuitenkin olla kuvarajauksen sisäpuolella. Kattavuudella taas viitataan siihen, että usean näyttelijän taltiointi samanaikaisesti on mahdollista. Ääniryhmään kuuluu useimmiten kaksi puomitajaa, joten ihmismäärän ollessa kohtauksissa suuri ei kaksi puomimikrofonia välttämättä riitä kattamaan kaikkien näyttelijöiden ulosannin talteen saantia.

Langattomia mikrofoneja käytettäessä tämä on kuitenkin mahdollista. (Viers 2012, 67, 85–86.)

3 Vuorovaikutusosaaminen

Substanssiosaamisen rinnalla vuorovaikutusosaaminen on hyvin merkittävä osa ääniassistentin ammattitaitoa. Tämä osaaminen korostuu erityisesti rakennettaessa vuorovaikutussuhdetta sekä luottamusta ääniassistentin ja näyttelijän välille. Taitavalla vuorovaikutusosaamisella myötävaikutetaan siihen, että ääniassistentin ja näyttelijän väliset työtilanteet ovat kaikille osapuolille rentoja, turvallisia, luotettavia sekä työnteon kannalta hedelmällisiä hetkiä työpäivän aikana. Taitavaksi vuorovaikuttajaksi kehittymisen kannalta on keskeistä ymmärtää, mitä kaikkea vuorovaikutus pitää sisällään.

3.1 Vuorovaikutus ja viestinnän keinot

Vuorovaikutus on käsitteenä laaja ja hajanainen, ja sitä voi esiintyä niin yksilöiden, yhteisöjen, organisaatioiden kuin kulttuurien välillä. Vuorovaikutuksella ei tarkoiteta ainoastaan sen osapuolten välillä tapahtuvaa viestintää, vaan se voi olla paljon monipuolisempaa. Esimerkiksi yhteistyö, valta ja vallankäyttö sekä sosiaalisesti jaetut yhteiset säännöt ja sopimukset ovat vuorovaikutusta. Vuorovaikutusosaamisesta puhuttaessa tarkoitetaan kaikkia niitä taitoja, joita yksilöllä on kommunikoidakseen ja luodakseen suhteita. Tällaisen osaamisen hallitseminen on vaativaa, sillä vuorovaikutustilanteet ovat hyvin vaihtelevia, eikä ihmisten välisissä suhteissa voi koskaan olla varma jonkin toimintatavan toimivuudesta. (Mönkkönen 2007, 15–29.)

Vuorovaikutustilanteissa ihminen voi viestiä ja ilmaista itseään monella eri tavalla. Osa näistä viestinnän keinoista on hyvin pitkälle tiedostettuja, kun taas osaa yksilö ei välttämättä tiedosta lainkaan. Verbaalisella eli sanallisella kommunikaatiolla tarkoitetaan yksilön puheen muodossa tuottamaa vuorovaikutusta ja viestintää. Sanoista riippumatonta kommunikaatiota kutsutaan puolestaan

nonverbaaliseksi kommunikaatioksi, johon lukeutuvat äännähdykset ja äänen-sävyt, erilaiset ilmeet sekä ele- ja kehonkieli. Monet viesteistä välittyvät juuri kehon kautta, jolla voidaan viestiä esimerkiksi kääntymällä pois päin, koskettamalla sekä olemalla hyvin lähellä tai kaukana toisesta ihmisestä. (Petrie 2011, 20–23.)

Aktiivisen viestijän lisäksi myös kuuntelijan rooli on tärkeä osa vuorovaikutustilanteita. Kuuntelemisen kautta yksilön on mahdollista hahmottaa, millaisia viestejä vuorovaikutustilanteen toinen osapuoli tuottaa ja lähettää. Aktiivisen kuuntelun myötä toiselle osapuolelle välittyy myös viesti siitä, että niin hänet kuin hänen kokemuksensa otetaan vakavasti ja hänen sanomaansa kunnioitetaan. Vuorovaikutustilanteissa kuunteleminen myös rohkaisee toista osapuolta kommunikoidaan aktiivisemmin, mikä vie jo omalta osaltaan vuorovaikutustilannetta eteenpäin. (Petrie 2011, 42–43.)

3.2 Vuorovaikutusosaaminen työelämässä

Työelämässä vuorovaikutuksen ilmenemiseen viitataan erilaisilla termeillä, joilla pyritään kuvaamaan vuorovaikutustilanteissa vallitsevia työtapoja. Ihmissuhdealan työntekijät puhuvat muun muassa dialogisuudesta, asiakaslähtöisyydestä, yhteistyöstä sekä moniammatillisuudesta (Mönkkönen 2007, 15). Näitä työtapoja on myös mahdollista soveltaa ääniassistentin työtehtävään, joka on teknisen suorittamisen nojalla myös hyvin ihmisläheistä. Opinnäytetyö avaa dialogisuuden sekä asiantuntija- ja asiakaskeskeisyyden käsitteitä sekä pyrkii tarkastelemaan näiden yhteisvaikutusta työelämän vuorovaikutustilanteissa.

3.2.1 Dialogisuus

Dialogisuus ei ole ainoastaan puhetta, toisen kuuntelua tai keskustelua. Se on vielä niitä enemmän, sillä dialogisuuden toteutuessa onnistuneesti kaikki osapuolet parhaimmillaan oppivat uutta ja voivat muuttaa mielipiteitään. Tämän takia dialogisuus voidaan mieltää sekä kommunikaation että suhteen muodoksi. (Mönkkönen 2007, 88–89.)

Dialogisuuden käsitteellä on pyritty tähdentämään ajatusta siitä, että vuorovaikutustilanteessa sen molemmilla osapuolilla on tärkeä osuus vuorovaikutuksen onnistumisessa. Dialogisuudesta puhuttaessa halutaan myös nostaa esiin vuorovaikutuksen vastavuoroisuus sekä vaatimus molemminpuolisesta ymmärryksestä. Näiden merkitys on suuri, sillä vastavuoroisuuden toteutuessa kaikki osapuolet osallistuvat vuorovaikutustilanteen luomiseen ja vaikuttavat vuorovaikutuksen etenemisaskeliin. (Mönkkönen 2007, 16.)

Dialogisuuden toteutuminen ääniassistentin työssä on tärkeää vuorovaikutus- ja luottamussuhteen muodostamisen kannalta. Kun vuorovaikuttaminen on molemminpuolista, tulee ääniassistentti viestineeksi tehokkaasti ja selkeästi tekemästään työstä. Sen lisäksi myös näyttelijällä tai muulla työryhmän jäsenellä on mahdollisuus viestiä ajatuksistaan, kokemuksistaan sekä kysymyksistään. Tämä on tärkeää erityisesti siksi, ettei ääniassistentti voi ilman avointa kommunikaatiota tietää vuorovaikutustilanteen toisen osapuolen ajatuksia tai kokemuksia. Dialogisen vuorovaikutuksen myötä voidaan esimerkiksi ongelmatilanteessa löytää molempia osapuolia palveleva ratkaisu, johon ilman tällaista vuorovaikuttamista ei olisi välttämättä ensisijaisesti päädytty.

3.2.2 Asiantuntijakeskeisyys

Asiantuntijakeskeisyys on yksi työelämässä ilmenevistä vuorovaikutuksen toimintatavoista. Asiantuntijakeskeisyydellä tarkoitetaan toimintaa, joka ohjautuu vahvasti asiantuntijan määrittämien tavoitteiden tai tulkintojen mukaisesti. Asiantuntija puolestaan on henkilö, jolla on erityistä taitoa tai tietäntyyppistä tietoa, joka alasta tietämättömältä puuttuu. (Mönkkönen 2007, 38.)

Työelämässä taitava vuorovaikuttaja hahmottaa ammatilliset tavoitteensa ja osaa kommunikoida muiden ihmisten kanssa saavuttaakseen nämä (Petrie 2011, 16). Mikäli tietää tavoitteensa, muttei osaa kommunikoida niistä tehokkaasti, voi työn toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla estyä. Useilla ammattialoilla myös arvostetaan sitä, että ammattilainen todella tietää ja tuntee alansa (Mönkkönen 2007, 22). Substanssiosaamisen hallitseminen kasvattaa

siis todennäköisesti myös vuorovaikutustilanteen osapuolten välillä olevaa luot-
tamusta.

Ääniassistentin työssä asiantuntijuus merkitsee äänikaluston sekä sen käytön
hallitsemista. Asiantuntijakeskeisyyden voi puolestaan ajatella koskevan kaik-
kea sitä toimintaa, jolla ääniassistentti mikitystilanteessa ohjaa ja määrittää työ-
tilanteen kulkua. Tästä toiminnasta on myös hyvä kommunikoida selkeästi, jotta
omat tavoitteet on mahdollista saavuttaa onnistuneesti. On kuitenkin tärkeä
muistaa, että työtä tehdään toisen ihmisen kanssa yhteistyössä. Näin ollen vuo-
rovaikutustilanteissa vaaditaan asiantuntijuuden lisäksi myös muita toimintata-
poja.

3.2.3 Asiakaskeskeinen orientaatio

Työelämän vuorovaikutustilanteissa on hyvä antaa tilaa myös asiakaskeskei-
selle orientaatiolle. Tällä tarkoitetaan asiakkaan tarpeista lähtöisin olevaa ja asi-
akkaan tilanteeseen pohjautuvaa suuntausta. Asiakaskeskeisyyden termillä on
haluttu painottaa, ettei asiakas jäisi vain toimenpiteen kohteeksi. (Mönkkönen
2007, 64.) Asiakaskeskeistä orientaatiota voidaan soveltaa työtilanteisiin, joissa
ääniassistentti toimii asiantuntijan roolissa. Näin ollen mikitystilanteissa näytteli-
jää ei tule pitää vain mikityksen kohteena vaan vuorovaikutustilanteen aktiivi-
sena osapuolena. Tämän lisäksi näyttelijä toimii toki myös oman alansa asian-
tuntijana.

Yleisesti ottaen on hyvä työskennellä sellaisen eettisen perustan pohjalta, jonka
myötä näyttelijällä on mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja pää-
töksiin. Käytännössä ääniassistentin työssä tämän voi ajatella olevan esimer-
kiksi näyttelijän omien kokemusten kuuntelemista sekä toiveiden mahdollista to-
teuttamista.

Asiakaskeskeisen lähestymistavan kautta työskenteleminen ei ole kuitenkaan
täysin ongelmaton. Mikäli sille annetaan paljon tilaa, saattaa asiantuntijan
rooli vuorovaikutustilanteissa jäädä turhan neutraaliksi. Haasteena voi olla esi-
merkiksi liiallinen mukaan meneminen, jolla tarkoitetaan työntekijän liiallista

myötäelämistä asiakkaan kokemuksissa, jolloin oma rooli vuorovaikutustilanteissa jää vähäiseksi. Vuorovaikutuksen kannalta on hyvä suhtautua kriittisesti siihen, miten paljon omaa toimintaa suhteutetaan asiakkaan tarpeisiin. Mikäli vuorovaikutustilanteessa ajaututaan kuuntelemaan vain toista osapuolta, ei lopputulos välttämättä palvele kumpaakaan. Tällaisissa tilanteissa vuorovaikutus ei luo uutta ymmärrystä vuorovaikutustilanteen osapuolille, mikä saattaa johtaa esimerkiksi vastaamattomuuteen, neuvomattomuuteen sekä vastuun hämärtymiseen vuorovaikutussuhteessa. Siksi omassa työssä on hyvä pohtia, kuinka pitkälle vain asiakkaan ehdoilla on hyvä mennä, sekä löytää tasapaino asiantuntija- ja asiakaskeskeisyyden välille. (Mönkkönen 2007, 63–65.)

3.2.4 Asiantuntija- ja asiakaskeskeisyyden tasapaino

Onnistuneessa dialogisessa asiakastyössä tarvitaan sekä asiantuntija- että asiakaskeskeisyyttä. Näiden suhde voi eri vuorovaikutustilanteissa vaihdella, mutta ideaalia olisi löytää jonkinlainen tasapaino molempien välillä. Työtä toteutetaan yhteistyössä näyttelijän kanssa, jolloin asiakaskeskeisyys on merkittävässä roolissa. Vuorovaikutuksen näkökulmasta on kuitenkin syytä olla myös kriittinen sen suhteen, onko asiakkaan kannalta parasta, että työtä toteutetaan ainoastaan hänen tarpeidensa pohjalta. Mikäli asiantuntijan osuus jää vuorovaikutuksen taustalle ja vuorovaikutuksessa edetään vain toisen ehdoilla, ei kommunikaatio tarjoa kummallekaan osapuolelle mitään uutta (Mönkkönen 2007, 65). Asiantuntijakeskeisyydellä on siis myös tärkeä rooli ääniassistentin työssä muun muassa teknisen toteutuksen onnistumisen varmistamisessa sekä mikitystilanteiden sujuvoittamisessa.

Tasapainon löytäminen asiantuntija- ja asiakaskeskeisyyden välillä on tärkeää tilanteissa, joissa näyttelijällä herää esimerkiksi mikitykseen liittyviä mietteitä tai huolia. Asiakastyössä on tärkeää antaa asiakkaan tuoda esiin kaikki häntä mieltäytyvät tai vaivaavat asiat, minkä jälkeen keskustelu voidaan ohjata vaihtoehtojen ja ratkaisujen suuntaan (Mönkkönen 2007, 28). Esimerkiksi lähettimen paikkaa valitessa sitä ei ole aina kannattavaa sijoittaa näyttelijän toivomalla tavalla. Tällöin mikitystilanteessa on pyrittävä kompromissiin ja selittämään,

miksei kyseisellä tavalla kannata toimia. Ennen ratkaisuehdotusten esittämistä ja yhteistä pohdintaa ääniassistentin on tärkeää kuunnella näyttelijän ajatuksia huolellisesti, sillä myös tällä on asiantuntijuutta omasta työstään. Ääniassistentti voi myös tämän asiantuntijuuden pohjalta saada täysin uusia ideoita sekä varmistua siitä, että oma työ on toteutettavissa myös näyttelijän kannalta mukavimmalla tavalla. Näin vuorovaikuttamalla päästään yleensä ratkaisuun, joka on mahdollisimman hyvä molempien osapuolien kannalta.

Asiantuntija- ja asiakaskeskeisyyden tasapainon toteutuessa myös turvallisen ilmapiirin luominen on tehokkaampaa, mikä puolestaan edistää monia asioita työpaikalla ja työtilanteissa. Turvallinen ilmapiiri on ideoinnin kannalta hedelmällinen elementti vuorovaikutuksessa, sillä ahdistavissa tilanteissa ihmiset eivät useimmiten kykene avaamaan uusia näkökulmia (Mönkkönen 2007, 28). Vuorovaikutustilanteessa osallistujien on myös hyvä saada kokemus siitä, että he voivat tuottaa uusia ideoita ja siten vaikuttaa itse asioiden kulkuun (Mönkkönen 2007, 26). Koska ääniassistentti ei voi ilman kommunikaatiota tietää näyttelijän ajatuksia, on tärkeää luoda vuorovaikutustilanteista sellaisia, joissa kaikki osapuolet kokevat voivansa avoimesti kommunikoida omista kokemuksistaan. Näin ollen esimerkiksi äänikaluston aiheuttaessa epämukavuutta näyttelijä pystyy viestimään tästä ja mahdollisesti jopa ideoimaan vaihtoehtoisia toimintatapoja yhdessä ääniassistentin kanssa.

Ääniassistentin ja näyttelijän välillä tapahtuvan ideoinnin lisäksi ajatuksia vaihtoehtoisista toimintatavoista voi syntyä myös esimerkiksi pukuosaston kanssa. Kun ääniassistentti tarkastelee teknisen toteutuksen onnistumista, pukuosaston työntekijä voi seurata esimerkiksi sitä, miten vaate tai asuste laskeutuu mikrofonikiinnityksen jälkeen. Tämän lisäksi näyttelijä voi vuorovaikutustilanteen kolmantena osapuolena viestiä siitä, miten lähetin olisi sijoiteltavissa roolisuoritusta helpottavalla tavalla esimerkiksi toimintakohtauksia ajatellen. Tällaisissa vuorovaikutustilanteissa eri alan ammattilaiset katsovat asiaa omasta näkökulmastaan täydentäen kokonaisuutta monialaisessa yhteistyössä (Mönkkönen 2007, 23). Tällainen yhteistyö on hyvin tärkeää, jotta kaikkien osastojen kannalta saavutetaan paras mahdollinen tulos.

4 Vuorovaikutus mikitystilanteissa kuvauspäivän aikana

Kuvauspäivän aikana ääniassistentin työnkuvaan kuuluu mikitykseen valmistautuminen eli toiminta ennen näyttelijän kohtaamista, itse mikityks eli varsinainen vuorovaikuttaminen näyttelijän kanssa, mikityksen korjaaminen kuvauspäivän aikana sekä mikrofonin pois ottaminen näyttelijän kuvauspäivän päätteeksi. Näissä työtilanteissa ääniassistentti työskentelee tiiviissä yhteistyössä näyttelijän lisäksi myös puku- ja apulaisohjausosaston sekä äänittäjän kanssa.

4.1 Mikitystilanteeseen valmistautuminen ja monialainen yhteistyö

Mikitykseen on hyvä valmistautua huolellisesti. Vaadittava kalusto on hyvä valmistella etukäteen käyttövalmiiksi, jotta itse mikityks sujuisi mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti eikä veisi suhteettomasti näyttelijän aikaa valmistautua omaan roolisuoritukseensa. Tämän lisäksi ääniassistentin vastuulla voi olla lähinjärjestyksen suunnittelu, joka toteutetaan käsikirjoituksen pohjalta. Välillä järjestyksen päättää äänittäjä.

Mahdollisuuksien mukaan mikitykseen voi valmistautua myös keskustelemalla pukuosaston kanssa etukäteen näyttelijän puvustuksesta, jolloin mikrofonin sekä lähettimen sijoittelua voi hahmotella ennen näyttelijän kohtaamista. Puvustuksesta etukäteen keskusteltaessa voi nousta esiin myös mikrofonin kiinnitystä rajoittavia seikkoja. Kaikki tällainen ennakkotieto auttaa ääniassistenttia, helpottaa mikitykseen valmistautumista sekä nopeuttaa sen suorittamista.

Apulaisohjausosaston kanssa on myös hyvä keskustella mikitykselle sopivasta tilasta ja ajankohdasta. Usein ääniosastolle tiedotetaan, kun näyttelijät ovat valmiita mikitykseen, ja osoitetaan mikitykselle sopiva tila. Mikäli näin ei ole, on ääniassistentin tärkeä viestiä tilanteesta itse aktiivisesti, jotta kuvauspäivän aika-tilaan ei turhaan aiheudu viivästyksiä.

4.2 Mikitystilanne ja vuorovaikutus näyttelijän kanssa

Mikitystilanteet ovat hyvin monimuotoisia ja keskenään erilaisia. Siksi jokaiseen tilanteeseen ei voi soveltaa samoja vuorovaikutuksen keinoja odottaen aina samanlaista lopputulosta. Voi kenties sanoa, että mikitystilanteita on yhtä monta erilaista kuin on ihmisiä. Siksi on hyödyllistä, että ääniassistentti pystyy lähestymään jokaista mikitystilannetta avoimin mielin ja kohtelemaan kutakin näyttelijää yksilönä ilman ennakkoon muodostettuja oletuksia. Juuri näiden eroavaisuuksien vuoksi vuorovaikutusosaaminen on hyvin tärkeässä roolissa ääniassistentin työssä. Tämä tulee esiin esimerkiksi ääniassistentin muodostaessa ymmärrystä siitä, miten vuorovaikutustilanteen osapuolet toivovat mikitystilanteen etenevän. Aina näitä toiveita ei välttämättä avata verbaalisesti, mutta ne voivat olla aistittavissa esimerkiksi toisen osapuolen eteenpäin viemästä kommunikaatiosta tai vetäytyvästä käytöksestä.

Mikitystilanteen aluksi ääniassistentin on saapuessaan kohteliasta esitellä itsensä ja kertoa, mitä on tulossa tekemään. Näin luodaan heti alkuun avoimempaa ja turvallisempaa vuorovaikutussuhdetta yhdessä näyttelijän kanssa. Mikitystä voi pohjustaa kertomalla näyttelijälle suunnitellun mikrofonin kiinnityskohdan ja lähettimen paikan. Ylipäättään mikrofonia kiinnittäessä on hyvä kommunikoida koko ajan siitä, mitä on tekemässä, jotta myös näyttelijä tietää tulevan toiminnan kulun. Näin vältetään yllättämästä toista negatiivisella tavalla ja kohdellaan tämän henkilökohtaista tilaa sekä kehoa kunnioittavasti.

On myös tärkeä muistaa, että mikitys toteutetaan aikana, jolloin näyttelijä valmistautuu oman työnsä suorittamiseen. Mikäli ääniassistentti saapuu paikalle esimerkiksi näyttelijöiden käydessä läpi käsikirjoitusta keskenään tai ohjaajan kanssa, on kohteliasta mahdollisuuksien mukaan odottaa ja olla keskeyttämättä ennen oman työn aloittamista. Myös itse mikitystilanne voi olla osalle tärkeä hetki käydä läpi kohtauksen tekstiä, jolloin tähän tulee tarjota työrauha, vaikka omaa työtä suorittaisi samanaikaisesti. Ääniassistentin työssä on myös hyvä muistaa, että näyttelijän työ on hyvin psyykkistä ja tämä suorittaa kuvauspäivän aikana työtä myös tauoillaan. Tähän työhön lukeutuu esimerkiksi kohtausten

ratkomista, aikatauluun ja kuvauspaikalla vallitseviin olosuhteisiin sopeutumista, roolihahmon mentaalisen kronologian epäkronologisessa kuvausjärjestyksessä sisäistämistä sekä valmistautumista ja latautumista (Ovaska 2020). Osa näyttelijöistä saattaa myös jännittää tulevaa roolisuoritusta. Siksi on erityisen tärkeää, että mikitystilanteesta luodaan mahdollisimman rento ja rauhallinen hetki ennen settiin menoa. Ammattitaitoinen työntekijä osaa kunnioittaa näyttelijän henkilökohtaista tilaa ja seurata vuorovaikutuksessa tämän viitoittamalla tiellä. Mikäli näyttelijä pysyy hiljaa, saattaa hän tehdä ulospäin näkymätöntä hiljaista työtä, jota keskustelu voi häiritä. Mikäli näyttelijä taas itse ohjaa tilanteen keskustelun suuntaan, vaaraa hänen työnsä häiritsemiselle tuskin on. Näyttelijän osoittamien askelmerkkien seuraaminen pätee myös kommunikaatiossa ilmenevään huumoriin, jota tulee käyttää harkitusti.

Mikitystilanteissa on tärkeä olla hienotunteinen ja ottaa huomioon se, että työtä toteutetaan hyvin lähellä näyttelijän kehoa tämän henkilökohtaisessa tilassa. Ääniassistentin ei tule toimia oletusten varassa, vaan työssä pitää varmistua kaiken toiminnan olevan sellaista, mihin näyttelijä suostuu. Myös mikitystilanteesta aiheutuva aistittavissa oleva tai suoraan ilmaistu ahdistus tulee ottaa huomioon. Tällaisissa tilanteissa voi ehdottaa, että näyttelijä itse pujottelee mikrofonihiukan vaatteiden alta ja kiinnittää mikrofoniin ääniassistentin opastuksella. Näin toimittaessa ääniassistentti tarkistaa lopuksi mikrofoniinnityksen ja pyytää korjaamaan sitä tarvittaessa. Tällaisen toimintatavan ehdottaminen kertoo ääniassistentin kehittyneestä sosiaalisesta pelisilmästä, jolla luodaan näyttelijälle mukavampi vaihtoehto toimia ahdistusta tai jännitystä herättävässä työtilanteessa.

4.3 Mikrofoniin korjaaminen kuvauspäivän aikana monialaisessa yhteistyössä

Kuvauspäivän aikana tulee vastaan usein tilanteita, jolloin mikrofonit tai lähettimet tulevat jollain tavalla korjattaviksi ottojen ja kohtausten välissä. Mikrofonit saattavat esimerkiksi irrota, tarvita tuulisuojaa tai sen paikkaa tulee vaihtaa. Kuvauspäivän aikana lähettimien paristoja joudutaan myös vaihtamaan uusiin ja niiden kanssa voi ilmetä muita ongelmia esimerkiksi lähettimen lähettämään signaaliin

liittyen. Välillä syyt korjaukselle voivat olla myös visuaalisia, jolloin esimerkiksi mikrofoni tai lähetin ovat havaittavissa näyttelijän vaatteiden alta. Lisäksi näyttelijöillä on kohtausten välissä pukuvaihtoja, jolloin mikrofonikiinnitystä sekä lähettimen sijaintia joutuu useimmiten muokkaamaan.

Kun mikrofontia tarvitsee korjata ottojen välissä, on kohteliasta pyrkiä etsimään tähän mahdollisimman rauhallinen tila tai kohta setistä. Osalle mikrofonin korjaaminen keskellä hektistä settiä ei ole ongelma, mutta on huomaavaista tarjota toista vaihtoehtoa. Mikityksen korjaus kannattaa myös mahdollisuuksien mukaan suorittaa kohdassa, jonne kamera ei ole suunnattuna. Näin näyttelijälle taataan mikityksen korjauksen tai lähettimen paristojen vaihdon ajaksi yksityisyttä, eikä kuvamateriaalia tilanteesta lähde kaikkien nähtäväksi kuvauspai- kalla oleviin monitoreihin.

Kuvauspäivän aikana tehtävistä mikrofoni- tai lähetinkorjauksista on tärkeä muistaa kommunikoida niin apulaisohjaus- kuin pukuosaston kanssa. Apulaisohjausosaston kanssa keskustellessa tullaan tietoiseksi siitä, että ääniassistentti tarvitsee hetken omalle työlleen ennen seuraavan otton käyntiin pistämistä. Apulaisohjausosasto voi myös varmistaa sopivan hetken mikrofonin tai lähettimen korjaukselle. Tämän lisäksi tehtävistä korjauksista on tärkeä viestiä myös pukuosaston kanssa, jotta he ovat tietoisia siitä, miten tämä mahdollisesti vaikuttaa heidän omaan työhönsä. Ottojen välissä myös muut osastot suorittavat työtehtäviään, jolloin ääniassistentin tulee tarjota tähän tilaa sekä työrauhaa. Esimerkiksi ohjaaja suorittaa omaa työtään näyttelijöiden kanssa keskustelemalla, ja on kohteliasta sekä kunnioittavaa, ettei tätä tule keskeyttäneeksi. Mikrofonin tai lähettimen korjausta voi alkaa suorittamaan, kun heidän keskustelunsa on selkeästi päättynyt tai mikityksen ajankohdan sopivuudesta on muulla tavalla varmistuttu.

4.4 Mikrofonin purku ja monialainen yhteistyö

Näyttelijän kuvauspäivän päätteeksi ääniassistentin on hyvä huolehtia myös mikrofonin ja lähettimen pois otosta. Välillä tämä työvaihe voi olla hyvin kiireinen, mikäli useampi näyttelijä lopettaa työpäivänsä samanaikaisesti. Kun asiasta muistaa kommunikoida selkeästi, voivat esimerkiksi pukuosasto tai toinen puomittaja toimia apukäsinä tässä työvaiheessa. Tällöin on myös hyvä sopia siitä, minne tai kenelle äänikalusto jätetään. Välillä näyttelijä saattaa myös itse purkaa mikrofonikiinnityksen, mutta tämä ei kuitenkaan koskaan ole hänen vastuullaan, ja ääniassistentin tulee pyrkiä olemaan saatavilla mikrofonin purkuhetkellä.

5 Kokemuksia työelämän vuorovaikutustilanteista

Tässä luvussa käsitellään esimerkkejä ääniassistentin työssä esiin tulevista työtilanteista vuorovaikutusosaamisen näkökulmasta. Materiaalia aiheesta on kerätty kolmen kotimaisen televisiotuotannon kuvausten ajalta sekä kirjallisista lähteistä. Havaintomuistiinpanot on tuotettu ääniassistentin näkökulmasta *Murha Hangossa*, *Ehtoolehto* sekä *Mies joka kuoli (2. kausi)* sarjojen kuvausten aikana. Muilla kirjallisilla lähteillä on pyritty puolestaan tuomaan esiin näyttelijän näkökulmaa työtilanteissa, jotta tarkastelu ei jäisi liian yksipuoliseksi. Tutkimalla näitä aineistoja opinnäytetyö pyrkii hahmottamaan ääniassistentin ja näyttelijän välisen vuorovaikutuksen ilmenemistä, vaatimuksia sekä keinoja vuorovaikutustilanteiden onnistumiseksi.

5.1 Näyttelijän kokemusten huomioiminen

Mikrofonin ja lähettimen sijoiteltaessa on hyvä ottaa huomioon näyttelijän omat kokemukset, ehdotukset, toiveet ja huolet. Näyttelijä tuntee itse kehonsa parhaiten, ja se mikä toisesta tuntuu mukavalta, voi taas toiselle olla epämiellyttävää. Siksi näitä toiveita on tärkeä kuunnella ja pyrkiä niiden mukaan löytämään niin näyttelijää kuin ääniassistenttia tyydyttävä ratkaisu. Näin toimimalla ääniassis-

tentti osoittaa kunnioitusta toisen kokemuksia kohtaan, parantaa vuorovaikutussuhdetta, luo tietä avoimempaan kommunikaatioon sekä ilmaisee yhteistyökykyä ja ammattitaitoa. Osalla näyttelijöistä voi myös herätä kalustoon liittyviä huolia, joihin on tärkeä reagoida kuuntelemalla sekä pyrkimällä ratkaisuun huolien helpottamiseksi. Esimerkiksi rintaliiveihin piilotettu lähetin voi herättää terveysvaikutuksiin liittyviä huolia, jolloin on tärkeä perustellusti vakuuttaa näyttelijä toimintatavan turvallisuudesta. Huolta voi herättää myös mikrofonin tai lähetimen paikallaan pysyminen esimerkiksi juoksua tai muuta vauhdikkaampaa toimintaa sisältävissä kohtauksissa. Näissä tilanteissa on tärkeä varmistua näyttelijän kanssa yhdessä siitä, että lähetin pysyy tukevasti paikoillaan eikä mikrofonipuha aiheuta haittaa isoimmissakaan liikkeissä.

Näyttelijöillä on myös kuvauspäivän aikana taukoja, jolloin mikrofonin sekä lähettimen pois ottaminen voi olla aiheellista. Näin on hyvä toimia esimerkiksi silloin, kun näyttelijällä on lounas- tai muu pidempi tauko kuvauspäivän aikana. Näyttelijä voi myös haluta poistua kuvauspaikalta taukonsa ajaksi, jolloin on hyvä huolehtia äänikalusto pois tämän yltä. Lähtökohtaisesti mikrofonin sekä lähettimen ylläpitämisestä on hyvä tarjota taukoja mahdollisuuksien mukaan, sillä monelle ne aiheuttavat ainakin jonkinasteista epämukavuutta. Tässä tulee kuitenkin ottaa huomioon myös työpäivän aikataulu, jotta mikitysten purkamisella ei turhaan hidasteta kuvausten etenemistä.

5.2 Selkeä vuorovaikuttaminen erityistilanteissa

Vuorovaikutuksessa selkeys on merkittävä tekijä ja omien viestien perille menemisestä on hyvä varmistua. Ei riitä, että asiat sanoo ääneen, mikäli vuorovaikutuksen toinen osapuoli ei esimerkiksi kuule tai ymmärrä mistä puhutaan. Työelämässä voi tulla vastaan muun muassa tilanteita, joissa vuorovaikutuksen osapuolilla on heikentynyt kuulo tai keskustelua käydään muulla kuin omalla äidinkielellä. Nämä asiat tulee huomioida tilanteen vaatimalla tavalla ja pyrkiä saavuttamaan varmuus yhteisymmärryksestä. Selkeä kommunikaatio sekä varmistuminen lähetettyjen viestien vastaanottamisesta on tärkeää myös työtilanteissa, joissa työskennellään kasvomaskin kanssa. Kasvomaskia käytettäessä

vuorovaikutuksen toisen osapuolen voi olla hyvin hankala lukea lähetettyjä non-verbaalisia viestejä, sillä puhujasta on nähtävissä vain silmät. Myös puheesta voi olla vaikeampi saada selvää. Kun lähetetyistä viesteistä puuttuu täysin puhujan ilmeet, kasvojen eleet sekä suun liikkeet, voi toisen ymmärtäminen olla erittäin haastavaa. Näiden asioiden takia toisen osapuolen käytöstä on tärkeä seurata, jotta voi havainnoida tämän varmasti kuulleen ja ymmärtäneen kaiken sanotun.

Lähetetyn viestin ohi meneminen on mahdollista myös vuorovaikutustilanteissa, jotka eivät sisällä varsinaisia kommunikaatioon liittyviä erityispiirteitä. Esimerkiksi kiire tai keskittymiskyvyn heikentyminen voivat vaikuttaa viestien ohi menemiseen. Siksi kaikissa vuorovaikutustilanteissa tulee panostaa oman kommunikaation selkeyteen, kuuluvuuteen sekä ymmärrettävyyteen. Sen lisäksi tulee seurata aktiivisesti vuorovaikutussuhteen toisen osapuolen reagointia, puhetta sekä eleitä, joiden pohjalta voidaan tulkita tämän olevan tietoinen tilanteessa tapahtuvista asioista.

5.3 Huumori osana vuorovaikutusta

Huumorin tuominen osaksi työelämässä tapahtuvaa vuorovaikutusta tulee toteuttaa harkitusti. Omassa työssä on myös huomionarvoista pohtia, mistä, miten, milloin ja kenen kanssa huumoria sisältävää kommunikaatiota tuottaa. Ääniassistentin työssä erityisesti mikitystilanteissa ei aina ole huumorille sijaa tilanteen sensitiivisyyden vuoksi. Välillä huumoria sekä vitsailua syntyy kuitenkin luonnollisesti, ja parhaimmillaan huumorin kautta vuorovaikutussuhde kehittyy positiiviseen suuntaan. Vuorovaikuttaminen huumorin kautta vaatii työelämässä hyvää ihmistuntemusta sekä tilannetajua. Lähtökohtana ääniassistentti voi omassa työssään pitää vuorovaikutustilanteiden muiden osapuolien lähettämiä viestejä. Mikäli näyttelijä tai muu työryhmän jäsen itse viestii huumorin keinoin, on todennäköisesti turvallista yhtyä vastaavaan kanssakäymiseen. Jos keskustelu puolestaan pysyy asiallisena eikä vitsailua ilmene, kannattaa itsekkin jättää tällainen kommunikaatio kyseisen vuorovaikutustilanteen ulkopuolelle.

Kuten muussakin kanssakäymisessä, myös huumorin sävyttämässä vuorovaikutuksessa tulee muistaa kunnioittaa toista ja olla huomaavainen. Hyväntahtoisen huumorin ja loukkaavan vitsailun raja tulee tiedostaa sekä ymmärtää sen mahdollinen vaihtelevuus eri vuorovaikutustilanteissa. On kuitenkin aiheita, joita ei käytännössä missään tilanteessa ole huumorin keinoin syytä kommentoida. Esimerkiksi toisen ihmisen ulkonäköön kohdistuvat vitsit ovat aina vaarallisia ja voivat loukata syvästi sekä tuntua ahdistavilta riippumatta siitä, ovatko tarkoituksiperät positiivisia vai negatiivisia (Kotkaniemi 2020). Huumorin sävyttämisen kommunikaation kanssa tulee myös olla hyvä tilannetaju. Esimerkiksi intiimikohtauksia tehdessä on hyvä jättää huumori vuorovaikutuksesta kokonaan pois, sillä se saattaa tuntua niin näyttelijästä kuin muista työryhmän jäsenistä epäkunnioittavalta ja ikävältä (Kotkaniemi 2020). Pahimmassa tapauksessa huumori on tulkittavissa seksuaaliseksi ahdisteluksi, minkä takia omasta vitsailusta ja kommunikaatiosta tulee olla hyvin tietoinen.

Vitsailun huomioiminen sekä sen sopivuuden arvioiminen vuorovaikutustilanteissa ei koske ainoastaan ääniassistentin ja näyttelijän välistä vuorovaikutusta, vaan asia tulee ottaa huomioon myös työryhmän jäsenten välisessä kommunikaatiossa. On tärkeä muistaa, että huumorin käyttö sekä ymmärtäminen on hyvin yksilöllistä. Itselle hauska tai rentouttava voi siis toiselle merkitä epämuakavaa ja loukkaavaa. Siksi niin ääniassistentin kuin muiden työryhmän jäsenten on tärkeä tiedostaa sopimattomat vitsailun aiheet sekä tunnistaa vuorovaikutustilanteet, joita huumori saattaa vahingoittaa. Parhaimmillaan huumorilla ja yhdessä vitsailulla on kuitenkin positiiviset vaikutukset. Huumorin keinoin on mahdollista parantaa työryhmän ilmapiiriä sekä sen jäsenten välisiä vuorovaikutussuhteita. Siksi huumorin tai vitsailun ehdoton vältteleminen ei ole välttämättä kannattavaa. Vaaralliset aiheet sekä hyvän maun raja tulee kuitenkin tunnistaa, jottei tule loukanneeksi muita ja muodostaneeksi huumorista negatiivista tekijää.

5.4 Lapsinäyttelijöiden kanssa vuorovaikuttaminen

Lasten kanssa työskennellessä on hyvä muistaa tämän mukanaan tuomat erityispiirteet. Kuvauksissa tulee olla läsnä lapselle tuttu aikuinen tai muu henkilö,

joka on lapsesta vastuussa. Tämä henkilö on hyvä ottaa mukaan avuksi ääniasistentin ja lapsen välisiin työtilanteisiin tukemaan turvallisen tilan syntymistä. Esimerkiksi mikitystilanteissa tuttu aikuinen voi helpottaa lapsen mahdollista jännitystä ja rohkaista lasta tarvittaessa.

Lapselle mikrofonin ja lähettimen yllä pitäminen voi olla täysin uusi tilanne, johon voidaan reagoida monella eri tavalla. Osaa mikrofoni saattaa uteliaisuudesta kiinnostaa, osaa tilanne taas saattaa jännittää valtavasti. Lasten kanssa työskennellessä on tärkeää edetä lapsen ehdoilla rauhallisesti hektisimmissäkin työtilanteissa ja äänikaluston esittelemine lapselle on aiheellista (Viljanen 2023). Erityisesti mikitystilanteen ollessa lapselle täysin uusi on tälle hyvä näyttää, millaisia mikrofoni ja lähetin ovat, kertoa miten kalusto toimii, ja tarpeen mukaan rohkaista lasta sopivaksi katsomallaan tavalla. Mikäli mikrofonin pukeminen ei ole lapselle täysin uusi asia tai hän ei tilannetta jännitä, voi vuorovaikutusta ohjata rennon keskustelun suuntaan. Lapsen kanssa vuorovaikuttaessa on myös hyvä asettua tämän tasolle keskustelemaan etenkin silloin, kun kyse on pienestä lapsesta.

Myös mikrofonin ja lähettimen kiinnittämisessä tulee lapsen kanssa työskennellessä toimia hieman eri tavalla. Yleensä käytössä olevat lähetinvyöt on mitoitettu aikuisille, mutta vyötä voi lyhentää lapselle sopivaksi leikkaamalla. Lyhyemmän vyön käyttö on aiheellista muun muassa mukavuuden lisäämisen kannalta, jolloin vyötä ei joudu asettelemaan lapsen ylle useammalle kierrokselle. Lapsen iho on myös aikuisen ihoa herkempi, minkä takia mikrofoni kannattaa pyrkiä ensisijaisesti kiinnittämään vaatteisiin. Näin vältetään ihoteipin mahdollisesti aiheuttamalta ärsytykseltä. Mikäli puvustus kuitenkin vaatii mikrofonin kiinnittämisen lapsen iholle, voi tämän suorittaa tilanteen mukaan itse tai pyytää lapselle tuttua aikuista asettelemaan mikrofonin paikalleen.

5.5 Turvallinen tila

Ääniassistentti pystyy hyvin monella tavalla vaikuttamaan turvallisen tilan luomiseen työtilanteissa. Toisen henkilön ihmisarvon kunnioittaminen sekä työn suorittaminen eettisten periaatteiden mukaisesti toimivat turvallisen tilan syntymisen perustana. Ihmisen kunnioittamiseen lukeutuu inhimillinen kohtelu, luottamuksellisuus ja yksityisyyden suoja, hyvä vuorovaikutus, rehellisyys sekä yksilön tiedonsaannin, vaikuttamismahdollisuuksien sekä itsemääräämisoikeuksien edistäminen (Mönkkönen 2007, 34). Koska ääniassistentin suorittamaa työtä toteutetaan hyvin lähellä näyttelijän kehoa, tulee tilanteissa olla hyvin hienotunteinen. Mikitystilanteessa työtä suoritetaan näyttelijän henkilökohtaisessa tilassa, minkä takia turvallista tilaa on myös mahdollista vahingoittaa. Ääniassistentin on hyvä olla työssään tietoinen siitä, millä tavoilla oma toiminta voi negatiivisesti vaikuttaa vuorovaikutussuhteisiin sekä turvallisen tilan toteutumiseen. Näin välttää tahattomasti aiheuttamasta toiselle epämukavaa oloa tai kohtelemasta toista loukkaavasti. Turvallisen tilan syntymistä sekä ylläpitämistä tukee käytännössä esimerkiksi rauhallisen ja yksityisen tilan käyttö mikitystilanteessa, varovainen mikrofonin asettelu, oman toiminnan selittäminen verbaalisesti sekä toisen kokemusten kuunteleminen. Kun mikrofonin asettelee huomaavaisesti ilman ylimääräistä kosketusta toisen kehoon, työtä suoritetaan sivummalla muiden ihmisten katseista ja tilanteessa käytävä kommunikaatio on vastavuoroista sekä huomioonottavaa, tulee ääniassistentti kunnioittaneeksi vuorovaikutussuhteen toista osapuolta turvallisen tilan määritelmien mukaisesti.

5.6 Intiimikohtausten tekeminen vuorovaikutuksen näkökulmasta

Intiimikohtauksia tehdessä ääniassistentin toiminnalla voi olla suuri vaikutus näyttelijän ja ääniassistentin väliseen vuorovaikutussuhteeseen. Intiimikohtauksiin liittyy usein suljetun setin käytäntö, jolloin kohtauksia kuvatessa setissä ovat paikalla vain välttämättömät työryhmän jäsenet. Ääniassistentin on hyvä ymmärtää, milloin hänen läsnäolonsa setissä on välttämätöntä ja mitä näissä työtilanteissa tulee ottaa huomioon.

Intiimikohtauksia tehdessä työryhmän jäsenten kannattaa pyrkiä käyttäytymään samalla tavalla kuin muissakin työtilanteissa ja tilanteen erikoisuuden korostamista tulee välttää (Kotkaniemi 2020). Ääniassistentin työssä tämä saattaa näkyä esimerkiksi tilanteissa, joissa langaton mikrofoni tulee visuaalisista syistä ottaa pois näyttelijän yltä. Asiallinen suhtautuminen, tilanteen turhan kommentoinnin välttäminen sekä vitsailun pois jättäminen vuorovaikutuksesta tukevat työskentelyä Kotkaniemen kirjoittaman ohjeistuksen mukaisesti. Mikrofonin voi poistaa esimerkiksi vaatevaihdon yhteydessä ja yksinkertaisesti jättää laittamatta takaisin asiaa sen enempää kommentoimatta. Äänittäjää mikrofonin pois ottamisesta kannattaa informoida hyvin neutraalisti, eikä intiimikohtausta tai näyttelijän puvustusta tarvitse sen enempää muun työryhmän kuullen kommentoida. Näin pidetään vuorovaikutuksen huomio suoritettavassa työssä asiallisesti ja välttää intiimikohtauksen turhalta korostamiselta.

Mikäli ääniassistentin läsnäolo setissä on työn suorittamisen kannalta välttämätöntä, tulee työtilanteessa muiden kohtausten tavoin toimia toista kunnioittaen. Saara Kotkaniemen julkaisemassa selvitystyössä intiimikohtausten tekemisestä kameratyöskentelyssä (2020) nostetaan esille useita eri asioita, joita niin ääniassistentin kuin muun työryhmän työskentelyssä on hyvä ottaa huomioon. Yhtenä huomiona Kotkaniemen (2020, s. 196) suorittamista haastatteluista nousee puhelimen käyttö intiimikohtausten teon aikana. Yleisesti ottaen kuvauspäivän aikana on normaalia, että ääniassistentti lukee käsikirjoitusta tai katsoo työpäivän aikataulua puhelimeltaan. Kotkaniemen selvityksestä käy ilmi, että intiimikohtausten kuvausten aikana työryhmän puhelimen käyttö voi aiheuttaa turvatomuuden tunnetta. Tällöin settiin tuodaan laite, jolla on mahdollista taltioida luvatonta kuvamateriaalia näyttelijästä, mikä luonnollisesti vaikuttaa työtilanteeseen negatiivisesti. Intiimikohtauksia tehdessä oma puhelin on siis hyvä jättää setin ulkopuolelle tai vähintään olla käyttämättä sitä kyseisten kohtausten teon aikana. Tämän lisäksi oma katseensuunta on ottojen aikana tärkeä pitää vain ja ainoastaan omassa työssä. Mikäli setissä ollaan läsnä, mutta ottojen aikana oma työ ei vaadi katseen suuntaamista kohti näyttelijöitä, on kohteliasta tarjota

yksityisyyttä sekä työrauhaa kääntymällä kuvaustilanteessa selin kuvassa tapahtuvaan toimintaan nähden. Näin toimimalla ääniassistentti ei vaaranna näyttelijän kanssa muodostettua vuorovaikutussuhdetta tai turvallista tilaa.

5.7 Yhteistyö pukuosaston kanssa

Ääniassistentti suorittaa mikitystyötä tiiviissä yhteistyössä näyttelijän lisäksi myös pukuosaston kanssa. Ääniosaston välineistö kiinnitetään usein näyttelijän vaatteisiin tai vaihtoehtoisesti iholle vaatteiden alle. Tällöin tulee olla huolellinen siitä, että puvustus ei vahingoitu. Mahdollisuuksien mukaan puvustuksesta kannattaa keskustella ennen mikityksen aloittamista, sillä joihinkin vaatteisiin mikrofonin kiinnittäminen ei ole mahdollista tai toivottua esimerkiksi herkän tai helposti vaurioituvan materiaalin vuoksi. Mikrofonin ja lähetin tulee myös sijoittaa siten, että ne eivät aiheuta esimerkiksi vaatteiden rypyttymistä tai laskeutumista ei toivotulla tavalla. Mikityksen jälkeen pukuosastolta on myös hyvä varmistaa, että puvustus on näyttelijän yllä tarkoitetulla tavalla. Tästä on tärkeä huolehtia myös päivän aikana tapahtuvien mikrofonin sekä lähettimen korjausten yhteydessä. Ääniassistentti osoittaa ammattitaitoisuutta monialaisessa yhteistyössä huolehtimalla, että näyttelijän puvustus korjaantuu oman työn suorittamisen jälkeen alkuperäiseen asemaansa. Vaikka tästä huolehdittaisiin tunnollisesti, on mikrofonin korjauksesta silti hyvä informoida pukuosastoa, jotta he pystyvät ennen ottoa varmistamaan näyttelijän puvustuksen näyttävän suunnitelman mukaiselta.

Sen lisäksi, että ääniassistentin on omassa työssään huomioitava puvustuksen tarpeet, on kyseinen osasto myös ääniassistentille merkittävä apu näyttelijän mikityksen kannalta. Pukuosasto voi tukea ääniassistentin työtä tekemällä asusteisiin tai vaatteisiin pieniä muokkauksia sen ollessa mahdollista. Näyttelijän paidan taskuun voidaan esimerkiksi tehdä reikä mikrofonikaapelin kuljettamista varten paremman äänitystuloksen takaamiseksi tai hatun sisävuoreen voidaan leikata pieni lovi mikrofonin upotusta varten, jolloin mikrofonin yllä pitäminen on näyttelijälle mukavampaa.

Hyvä keskusteluyhteys sekä toimiva yhteistyö pukuosaston kanssa helpottaa ääniassistentin työtä merkittävästi ja tukee onnistuneeseen mikitys- ja äänitystulokseen pääsemistä. Siksi on tärkeää, että nämä osastot pystyvät kommunikoimaan ja työskentelemään yhdessä tehokkaasti ymmärtäen molempien osastojen tarpeet sekä työn vaatimukset.

6 Pohdinta ja yhteenveto

Vuorovaikutusosaamiseen lukeutuu monia eri kommunikoinnin taitoja ja tapoja. Substanssiosaamisen lisäksi nämä ovat hyvin olennaisia työkaluja ääniassistentin työtehtävissä ja niiden hallitseminen kertoo ammattitaidosta. Hyvillä käytätavoilla ja maalaisjärkeä käyttämällä ääniassistentti pystyy toteuttamaan työtään hyvin, mutta laajempi ymmärrys vuorovaikutuksesta helpottaa luottamuksellisten vuorovaikutussuhteiden syntymistä sekä onnistuneen vuorovaikutustilanteen saavuttamista. Kun asioista viestitään avoimesti ja selkeästi, on kaikilla yhteinen ymmärrys tapahtumien sekä toiminnan kulusta. Avoimen keskustelukulttuurin sekä luottamuksellisen tilan vallitessa osapuolet uskaltavat todennäköisemmin avaamaan omia kokemuksiaan sekä ideoitaan, joiden myötä on mahdollista yhteistyön keinoin löytää kaikkia osastoja palvelevia ratkaisuja. Tämä puolestaan näkyy sekä kuuluu lopputuloksessa. Jotta ääniassistentti kykenee vuorovaikuttamaan taitavasti, tulee työtehtävässä toimiessa ymmärtää vuorovaikutuksen eri ilmenemismuotoja sekä kyetä kuuntelemaan ja tulkitsemaan toisten lähettämiä viestejä. On tärkeä tiedostaa, että jokainen työryhmän jäsen sekä vuorovaikutustilanne on ainutlaatuinen. Tämän takia vuorovaikutusosaamisen hyödyntämiseen ei ole yksiselitteistä ohjeistusta, jota noudattaa. Näin ollen tätä osaamista tulee kyetä soveltamaan vaihtuvissa tilanteissa eri näyttelijöiden sekä työryhmän jäsenten kanssa.

Vuorovaikutusosaamisesta sekä sen merkityksestä ääniassistentin työssä löytyy hyvin vähän kirjallista aineistoa, minkä vuoksi tässä työssä on nostettu esille työelämässä havaittuja tilanteita sekä kokemuksia ääniassistentin näkökulmasta. Vähäinen aiheesta löytyvä kirjallinen materiaali tarkastelee vuorovaikutusosaamista nimenomaan ääniassistentin näkökulmasta, mutta yksinään vain

yhden vuorovaikutustilanteen osapuolen näkemyksen tarkastelu ei riitä luomaan täyttä kuvaa työtilanteista sekä vuorovaikutuksen toimivuudesta. Siksi olisi hyvin tärkeä kartoittaa laajemmin myös näyttelijän ja muiden osastojen kokemuksia sekä ajatuksia yhteisistä vuorovaikutus- ja työtilanteista ääniassistentin kanssa. Erityisesti näyttelijän näkökulmaa olisi tärkeä tutkia enemmän, sillä ääniassistentin työtä suoritetaan näyttelijän keholla tämän henkilökohtaisessa tilassa. Tämä vaatii huomaavaisuutta, hienotunteisuutta sekä taitoa lukea vuorovaikutustilanteen toisen osapuolen sanallisia ja sanattomia viestejä. Näyttelijän toiveiden sekä kokemusten kuuntelemisella on suuri merkitys, sillä sen myötä heille voidaan äänikalustosta huolimatta tarjota mahdollisimman mukavat työolosuhteet. Molempien vuorovaikutustilanteen osapuolten kokemusten kartoittaminen voisi siis parantaa ääniassistentin ja näyttelijän välistä yhteistyötä sekä tukea ääniassistentin vuorovaikutusosaamisen kehittymistä.

Vaikka kirjallista aineistoa vuorovaikutuksen merkityksestä ääniassistentin työssä löytyy niukasti, välitetään tietoa suullisesti työyhteisössä tekijältä toiselle. Merkittävän osan tästä osaamisesta moni saa todennäköisesti opintojen aikana suoritettavista työharjoittelujaksoista muun alan opetuksen nojalla. Opintojen aikana perinteisiä neuvoja ovat hyvien käytöstapojen noudattaminen sekä työn toteuttaminen rauhallisessa tilassa, joka tarjoaa näyttelijälle yksityisyyden. Nämä ovat hyviä ohjenuoria ääniassistentin työhön, mutta työn mukana tulevat vuorovaikutustilanteet vaativat myös paljon muuta. Siksi alan opinnoissa olisi tärkeä paneutua monipuolisesti vuorovaikutusosaamisen merkitykseen ja hyödyntämiseen. Mikitystilanteiden moninaisuutta tulisi käsitellä perusteellisesti ja huomioida toisen keholla toteutettavan työn vaatimukset. Osa näistä asioista toki lukeutuu jo alan opetukseen, mutta mikitystilanteiden vaatimaa hienovaraisuutta, työn sosiaalista puolta sekä vuorovaikutustilanteiden erityispiirteitä voisi painottaa yhä perusteellisemmin. Näihin asioihin panostamalla oppilaitokset tukevat tulevien ääniassistenttien ammattiosaamisen kehitystä sekä valmistavat opiskelijoita yhä paremmin työelämään. Lisäksi tällaisen opetuksen toteutuessa työelämän vuorovaikutustilanteissa vältytään todennäköisemmin toimimasta ikävällä tai toista loukkaavalla tavalla.

Jotta vuorovaikutusosaamisesta sekä sen merkityksestä voitaisiin opettaa yhä paremmin, tulisi aiheesta kerätä enemmän kirjallista aineistoa tai taata tiedon välittyminen alan tekijöiltä opiskelijoille muilla tavoin. Hyödyllistä olisi, että tietoa välittyisi ääniammattilaisten lisäksi myös muiden osastojen edustajilta, sillä työtä toteutetaan hyvin tiiviisti esimerkiksi näyttelijöiden ja pukuosaston kanssa. Alan opiskelija saisi tällaisten materiaalien pohjalta tietoa muiden osastojen työn vaatimuksista, ja pystyisi muodostamaan laajempaa ymmärrystä siitä, miten omassa työssä pystyy helpottamaan monialaista yhteistyötä.

Taitava vuorovaikuttaminen vaatii rinnalleen myös oman työtehtävän substanssiosaamista. Siksi opintojen aikana on myös erittäin tärkeä päästä kokeilemaan erilaisia keinoja ja tapoja, joilla langattoman mikrofonin voi kiinnittää. Tätä harjoiteltaessa systemaattisesti mikityksen suorittaminen nopeutuu ja työkalupakki työelämää varten rikastuu. Työkalupakin rikastumiseen vaikuttaa myös mikrofonin kiinnitykseen käytetty välineistö, jonka monipuolisuuteen oppilaitosten olisi hyvä panostaa. Opintojen aikana on myös mahdollista kuunnella ja tutkia mikitystulosta rauhassa kiireettömissä olosuhteissa, minkä myötä on mahdollista löytää eri tilanteissa toimivimmat ratkaisut. Mikrofonin sekä lähettimen yllä pitämistä olisi myös hyvä havainnollistaa äniassistentin itsensä keholla, jotta tälle muodostuu ymmärrys siitä, miltä kalusto yllä tuntuu. Näin toimimalla luodaan perustavanlaatuaista ymmärrystä siitä, miten kalusto voidaan pukea keholle mahdollisimman mukavalla tavalla, ja miten epämukavuuden määrä voidaan minimoida. Mikäli tätä ymmärrystä kertyy jo opintojen aikana, ei suuri osa käytännön harjoittelusta jää työelämään, jossa kiireinen aikataulu jo itsessään voi aiheuttaa haasteita.

Työelämässä mikitystilanteista muodostuu myös sujuvampia ja selkeämpiä hyvän suunnittelun avulla. Apulaisohjaajan tai muun asiasta vastaavan työryhmän jäsenen kanssa on hyvä etsiä mikitykselle sopiva tila sekä keskustella työn suorittamisen ajankohdasta. Välillä kohtauksia halutaan blokata tai harjoitella ennen mikitystä ja toiveena on mikityksen suorittaminen vasta tämän työvaiheen jälkeen. Ääniosastolle olisi kuitenkin hyödyllistä kuunnella näyttelijöiden yllä olevia

mikrofoneja jo harjoituksen aikana, jotta mahdolliset korjaukset voidaan suorittaa ennen varsinaisia ottoja. Näin toimimalla ääniosasto voi minimoida esimerkiksi vaatteista aiheutuvat haitalliset äänet lopullisessa äänitystuloksessa ja varmistua siitä, ettei langaton mikrofoni tule näkyviin kuvissa. Kuvauslokaatioissa olisi myös tärkeä löytää mikityksen suorittamiseen sopiva tila. Osalle näyttelijöistä mikitys setissä muiden työryhmän jäsenten läsnäollessa ei ole ongelmallista, mutta tällaisen ympäristön ei tulisi olla oletusarvo. Mikitystilanteen vaatimat olosuhteet tulee ottaa huomioon, sillä niiden toteutuessa onnistuneesti näyttelijälle taataan yksityisyys mikityksen ajaksi sekä mahdollisuus valmistautua rauhassa omaan työsuoritukseen. Mikitykselle otollisten olosuhteiden toteutuminen voi myös helpottaa näyttelijää tuomaan esiin mikityksestä heräviä ajatuksia, huolia tai ehdotuksia. Tämä taas puolestaan tukee kaikkien osapuolten kannalta onnistuneeseen mikitystulokseen pääsemistä.

Ääniassistentin työssä tulee kyetä hyödyntämään niin substanssi- kuin vuorovaikutusosaamista. Substanssiosaaminen kattaa äänikaluston käytön hallitsemisen ja sen toimintaperiaatteiden ymmärtämisen. Lisäksi laajan substanssiosaamisen myötä voidaan nopeammin ja tehokkaammin ratkaista omaan ammattialaan liittyviä haasteita sekä ideoida vaihtoehtoisia toimintatapoja niitä tarvittaessa. Kattavalla substanssiosaamisella taataan myös kaluston pysyminen käyttökunnossa siten, ettei sen sijoittelulla myöskään rajoiteta näyttelijäntyötä. Tämän kaltainen osaaminen on nykypäivän työelämässä välttämätöntä, sillä lavaliier-mikrofonien sekä langattomien lähettimien käyttö on kotimaisissa fiktiotuotannoissa yleistä. Tämän takia ääniassistentti ei voi myöskään välttyä työn sosiaaliselta puolelta, mikä puolestaan vaatii kattavaa vuorovaikutusosaamista. Vuorovaikutusosaaminen eli kaikki yksilön taidot, joita käytetään kommunikoimiseen sekä suhteiden muodostamiseen, on usein avainasemassa ääniassistentin työtilanteissa. Tällä osaamisella tarkoitetaan kykyä kommunikoida selkeästi ja tehokkaasti sekä taitoa lukea muiden lähettämiä viestejä. Nämä viestit voivat olla tietoisesti tai tiedostamattomasti muodostettuja, ja ne voivat ilmetä sanallisesti tai sanattomasti. Vuorovaikutusta voi siis ilmetä niin puheena, äännähdyksinä ja äänensävyinä kuin ilmeinä eleinä sekä kehonkielenä. Taitava kommuni-

koija ymmärtää itse viestivänsä kaikilla näillä tavoilla ja pyrkii tulkitsemaan toisen ihmisen lähettämiä viestejä kokonaisvaltaisesti. Taito kuunnella ja tulkita viestejä on erittäin merkittävässä roolissa, sillä sen myötä vuorovaikutustilanteissa päästään etenemään onnistuneesti. Toista kuuntelemalla ääniassistentti välittää vuorovaikutustilanteen toiselle osapuolelle viestin siitä, että häntä ja hänen sanomaansa kunnioitetaan. Aktiivisen kuuntelemisen myötä vuorovaikutussuhde myös kehittyy positiivisempaan suuntaan ja osapuolten välinen luottamussuhde vahvistuu. Kuulluksi tuleminen kannustaa myös jatkossa aktiiviseen viestintään omien ajatusten, ideoiden sekä huolien osalta. Tämä on tärkeää, sillä näistä vuorovaikuttamalla tuetaan niin vuorovaikutustilanteiden kuin teknisen toteutuksen onnistumista.

Ääniassistentin työhön voidaan soveltaa toimintatapoja myös audiovisuaalisen alan ulkopuolelta. Hoito-, sosiaali- ja opetusalailla puhutaan dialogisesta asiakastyöstä, jossa niin asiantuntija- kuin asiakaskeskeisyydellä on tärkeä rooli vuorovaikutuksessa. Vuorovaikutustilanteissa molemmilla osapuolilla on tärkeä rooli vuorovaikutuksen onnistumisessa, jolloin osapuolet voivat muun muassa oppia uutta ja muuttaa omia mielipiteitään. Ääniassistentin työtilanteissa huomiota tulee kiinnittää myös vuorovaikutuksen asiantuntija- ja asiakaskeskeisyyteen. Asiantuntijakeskeisyys eli toiminta, joka ohjautuu vahvasti asiantuntijan määrittämien tavoitteiden mukaisesti, takaa onnistuneen substanssiosaamisen hyödyntämisen vuorovaikutustilanteissa. Vuorovaikutuksessa on kuitenkin tärkeä antaa tilaa myös asiakaskeskeisyydelle, eli asiakkaan tarpeista lähtöisin olevalle ja asiakkaan tilanteeseen pohjautuvalle toiminnalle. Näiden suhde voi vuorovaikutustilanteissa vaihdella, mutta jonkinlaisen tasapainon löytäminen tukee vuorovaikutustilanteen onnistumista. Dialogisen asiakastyön näkökulmasta katsottuna ääniassistentti voidaan katsoa työtilanteissa asiantuntijaksi ja näyttelijä asiakkaaksi. Asiakaskeskeisyyden mukaisesti ääniassistentin on tärkeä muistaa, ettei näyttelijä ole ainoastaan toimenpiteen kohde vaan vuorovaikutustilanteen aktiivinen jäsen. Ei tule myöskään unohtaa, että näyttelijä omaa arvokasta asiantuntijuutta omasta työstään. Tätä ei tule sivuuttaa, vaan työtä tulee toteuttaa monialaisessa yhteistyössä näyttelijän kanssa. Näin toimiessa eri työtehtäviä edustavat henkilöt tarkastelevat työtehtävää omasta näkökulmastaan

täydentäen kokonaisuutta. Tämän kaltainen yhteistyö ei rajoitu työryhmässä ai-noastaan ääniassistentin ja näyttelijän väliseksi, vaan se koskettaa jokaista työ-ryhmän jäsentä.

Kuvauspäivän aikana ääniassistentti on mukana monissa vuorovaikutustilan-teissa teknisen suorituksen lomassa. Jokainen tilanne vuorovaikuttajineen on yksilöllinen, minkä takia vuorovaikutusosaamista tulee kyetä soveltamaan vaih-teleivissa olosuhteissa. Hyvillä käytöstavoilla ja maalaisjärjellä pääsee vuorovai-kuttajana jo pitkälle, mutta ääniassistentilta vaaditaan myös muita toiminnan keinoja onnistuakseen. Huomaavaisuus sekä kunnioitus ovat monissa tilan-teissa avainasemassa. Ääniassistentin tulee kyetä lukemaan muiden lähettämiä viestejä, jotta vuorovaikutustilanteen etenemiseen löytyy oikeat askelmerkit. Esimerkiksi mikitystilanteissa näyttelijän viestejä lukemalla ääniassistentin on mahdollista vaikuttaa omalta osaltaan työrauhan toteutumiseen näyttelijän val-mistautuessa omaan roolisuoritukseensa. Usein hyvä tapa edetä on seurata vuorovaikutuksessa näyttelijän viitoittamalla tiellä. Työtilanteisiin tulee myös val-mistautua oikeanlaisen kaluston ja kiinnitysvälineiden valinnalla, jotta näyttelijän ja muun työryhmän työaika ei suotta hukata. Kommunikaation on hyvä olla sel-keää ja avointa kaikkien osastojen välillä, jotta yhteistyö on sujuvaa ja väärinkä-sityksiltä välttyään. Tällainen kommunikaatio myös edistää luottamussuhteen rakentumista vuorovaikutustilanteiden osapuolten välille. Luottamuksellisen suhteen luomiseen on myös muita rakennuspalikoita, joita ääniassistentti voi hyödyntää. Esimerkiksi mikitystilanteissa tulee olla hienotunteinen ja yleisesti ottaen kommunikaatio kannattaa pitää asialinjalla. Huumorin käyttö ja vitsailu ei-vät kuitenkaan ole täysin pois suljettuja asioita, sillä parhaimmillaan niillä voi olla positiivinen vaikutus työelämän vuorovaikutussuhteisiin. Ääniassistentin tu-lee kuitenkin kiinnittää huomiota vitsailun ajoitukseen ja sisältöön. Työtilanteissa tulee tiedostaa, miten väärällä hetkellä sanotut vitsit tai niiden kyseenalainen si-sältö voivat vahingoittaa vuorovaikutussuhteita sekä niissä vallitsevaa luotta-musta. Luonnollisesti toisen kunnioittaminen pysyy osana myös huumorin sä-vyttämää vuorovaikutusta. Kunnioitus tulee muistaa myös mikitystilanteissa, joissa työtä suoritetaan hyvin tiiviisti näyttelijän keholla. Oma työtä suoritetta-essa toisen kehoa tulee kohdella varoen ja turhaa kosketusta tulee välttää.

Näyttelijän voi myös itse antaa suorittaa mikrofonin kiinnityksen, mikäli se tuntuu hänestä mukavammalta. Erityistä huomiota omaan vuorovaikutukseen tulee kiinnittää erityispiirteitä omaavissa vuorovaikutustilanteissa. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten kanssa työskentely, intiimikohtaukset sekä erilaisten vuorovaikutuksen ymmärtämistä heikentävien tekijöiden parissa työskentely. Kattavalla vuorovaikutusosaamisella sekä tehokkaalla ja selkeällä kommunikaatiolla ääniassistentin on mahdollista helpottaa kaikkien työtä ja saavuttaa myös oman työnsä kannalta paras mahdollinen lopputulos. Tämän lisäksi vuorovaikutusosaamisella tuetaan positiivisten ja luottamuksellisten vuorovaikutussuhteiden rakentumista, jotka parhaimmillaan tukevat yhteistyötä työntekijöiden välillä tuotannosta toiseen. Taitava vuorovaikuttaminen on ääniassistentille välttämätön osa omaa ammattiosaamista ja sen myötä työyhteisössä voidaan luoda toimivia vuorovaikutussuhteita sekä onnistuneempia lopputuloksia.

Lähteet

Kivi Erkki. 2012. Kuinka kuvat puhuvat – elokuvaäänen pidempi oppimäärä. Helsinki: Books on Demand GmbH

Kotkaniemi Saara. 2020. Ohjeistus intiimikohtausten tekemiseen kameratyökentelyssä. PDF. Helsinki: Suomen elokuvasäätiö. <https://www.ses.fi/wp-content/uploads/2020/10/Ohjeistus-intiimikohtausten-tekemiseen-kameratyoskentelyssa.pdf> (viitattu 9.2.2024).

Kotkaniemi Saara. 2020. Selvitystyö intiimikohtausten tekemisestä kameratyökentelyssä. PDF. Helsinki: Suomen elokuvasäätiö. <https://www.ses.fi/wp-content/uploads/2020/10/Selvitysty%C3%B6-intiimikohtausten-tekemisest%C3%A4-kameraty%C3%B6skentelyss%C3%A4-2020.pdf> (viitattu 8.2.2024).

Mönkkönen Kaarina. 2007. Vuorovaikutus – dialoginen asiakastyö. Helsinki: Edita.

Ovaska Max. 2020. Näyttelijät setissä. Näyttelijäntyön huomiointi elokuvanteossa. Taiteen kandidaatin opinnäytetyö. Helsinki: Aalto-yliopisto. <https://aalto-doc.aalto.fi/items/8ccb308f-5d86-48c7-b48d-fa9400b727cf> (viitattu 9.2.2024).

Petrie Pat. 2011. Communication Skills for Working with Children and Young People: Introducing Social Pedagogy. London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.

Viers Ric. 2012. The Location Sound Bible: How to record professional dialog for film and TV. California: Michael Wiese Productions.

Viljanen Laura. 2023. Näyttelijäystävällisellä mikityksellä laadukkaampaan ääniraitaan. Opinnäytetyö. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/handle/10024/796154> (viitattu 17.3.2024).